

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-586-595

УДК 343: 349.6 (477)

А. А. ТЕРНАВСЬКА,
кандидат юридичних наук*
ORCID: 0000-0003-2624-7645

ЕЛЕМЕНТНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ВОЄННИХ І ПОВ'ЯЗАНИХ З ВІЙНОЮ ТЕРОРІСТИЧНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ РАДІОЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття присвячена систематизації кримінальних правопорушень у сфері радіоекологічної безпеки. Проведений елементно-структурний аналіз дав змогу, окрім ординарних кримінальних правопорушень, надати науковий опис і пояснення кримінально-правового змісту посяганням на сферу радіоекологічної безпеки, які здійснюються в контексті збройного конфлікту, війни – воєнні та пов'язані з війною злочини. Запропонована класифікація таких злочинів на: а) воєнні злочини, що посягають на радіоекологічну безпеку (статті 438–440 Кримінального кодексу України); б) злочини ядерно-мілітарного тероризму в частині погрози застосування ядерної зброї.

***Ключові слова:** кримінальні правопорушення у сфері радіоекологічної безпеки, воєнні злочини, ядерний тероризм, система, класифікація, кримінально-правові норми, Кримінальний кодекс України.*

Ternavska Anastasia. Elemental and structural analysis of war and war related terrorism crimes in the field of radioecological safety

The article focuses on the systematization of criminal offenses in the field of radioecological safety. The elemental and structural analysis performed, along with ordinary criminal offenses, provided a scientific description and explanation of the criminal-law content of encroachments in the field of radioecological safety committed in the context of an armed conflict and war – war and war-related crimes. The author proposes the classification of such crimes into: a) war crimes encroaching on radioecological safety (under Articles 438-440 of the Criminal Code of Ukraine); b) crimes of nuclear military terrorism in connection with the threat to use nuclear weapons.

***Key words:** criminal offenses in the field of radioecological safety, war crimes, nuclear terrorism, system, classification, criminal law norms, criminal liability, Criminal Code of Ukraine.*

Актуальність статті. Використання людством ядерної енергії та радіоактивних матеріалів докорінно створило принципово нову глобальну безпекову ситуацію, яка характеризується, з одного боку, виникненням і розвитком загрози незворотних катастрофічних наслідків техногенних ядерних аварій,

* *Ternavska Anastasia, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)*

а з іншого – суттєвою трансформацією традиційних уявлень у сферах виробництва, науково-технічного розвитку, військової справи, у міжнародних та соціальних відносинах, а також у сферах суспільних наук. Рівень небезпечності протиправних посягань у сфері радіоекологічної безпеки (далі – РЕБ) зумовлює актуальну потребу та пріоритетність недопущення негативних наслідків використання ядерних і радіоактивних матеріалів та протидії кримінальним практикам цієї категорії.

Водночас проблема протидії злочинам у сфері РЕБ в умовах війни потребує доктринального аналізу, перегляду та доповнення наукових підходів, що стосуються систематизації зазначених кримінальних правопорушень (далі – КП) у частині їх доповнення воєнними злочинами і пов'язаних із війною КП у сфері РЕБ.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблеми РЕБ мають міждисциплінарний характер, окремі аспекти яких висвітлюються в різних предметних сферах наукового знання. У вітчизняній кримінально-правовій літературі вивченню проблем відповідальності за вчинення злочинів у сфері РЕБ приділялась увага у дисертаційних роботах таких вітчизняних науковців, як О. О. Пашенко і К. В. Плева. На рівні дисертаційних досліджень проблематика кримінальної відповідальності за воєнні злочини представлена роботами В. О. Миронової, В. П. Базова, М. В. Піддубної, М. К. Зубанського, Ю. В. Орлова, Т. С. Садової, В. П. Пилипенка, А. В. Шевчук, а також окремими публікаціями Н. О. Антонюк, А. А. Вознюка, З. А. Загиней-Заболотенко, О. О. Кваші, М. І. Пашковського, О. В. Червякова та інших дослідників.

Визнаючи суттєвий внесок означеної плеяди вчених у вирішення заявленої проблематики, слід все ж зауважити, що проблема воєнних злочинів і пов'язаних із війною КП у сфері РЕБ не була предметом окремих досліджень.

Метою статті є надання наукового опису, пояснення та класифікації воєнних злочинів і пов'язаних із війною КП у сфері РЕБ.

Виклад основного матеріалу. Поглиблене опрацювання досліджуваної проблематики зумовлює необхідність послідовного аналізу її різних аспектів та постановку відповідних конкретних завдань, одним з найважливіших з яких є опис і пояснення кримінально-правового змісту та системи КП у сфері РЕБ. Проведені авторкою попередні дослідження уможливили з'ясувати ідентифікуючі ознаки, наявність яких дає змогу виокремити КП у сфері РЕБ у порівняно самостійну групу. Визначальною з таких ознак є спільний об'єкт посягання, а саме суспільні відносини у сфері РЕБ, тобто стан захищеності довкілля та людини у процесі використання ядерних установок і поводження з радіоактивними матеріалами, який не допускає заподіяння ядерної шкоди та можливого негативного радіаційного впливу¹.

Уявлення про систему норм Кримінального кодексу України (далі – КК України), що репрезентують відповідне кримінально-правове забезпечення РЕБ, лише частково відображають його модель. Остання, вочевидь, була б не повною, якщо не врахувати ті загрози, що вже понад 11 років (а найбільшою

мірою від 24.02.2022 р.) формують мейнстрим усієї соціодинаміки як у її державницькому, національно-безпековому, так і широкому гуманітарному вимірі. Йдеться про російську агресію, фактор війни та його вплив на РЕБ. І якщо перша, вже виділена та описана нами група кримінально-правових норм містить ознаки складів *ординарних* КП, то друга забезпечує спеціальну кримінально-правову охорону відносин у сфері РЕБ, посягання на які здійснюються в контексті збройного конфлікту, війни.

Зазначена спеціальна кримінально-правова охорона сфери РЕБ важлива та своєчасна не тільки для України з огляду на збройну агресію рф, а й надзвичайно актуальна в контексті сучасних загроз і викликів глобальної безпеки, адже йдеться не тільки про можливість виникнення радіоактивного забруднення довкілля при захопленні чи військових атаках на АЕС та інших атомних об'єктах, терористичних актах з використанням радіоактивних речовин і ядерних матеріалів, а й щодо ймовірної можливості застосування ядерного зброї чи погрози такого застосування.

Зауважимо, що міжнародне кримінальне право встановлює відповідальність за злочини у сфері РЕБ, до яких відповідно до положень ст. 7 Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок (набула чинності 8 лютого 1987 р., ратифікована Україною 5 травня 1993 р.)² належить умисне вчинення: а) без дозволу компетентних органів такі дії, як отримання, володіння, використання, передавання, видозмінення, знищення чи розпилювання ядерного матеріалу, що спричиняє або може спричинити смерть будь-якої особи або заподіяти їй серйозне каліцтво, або завдати суттєвої шкоди власності; б) крадіжки ядерного матеріалу або його захоплення шляхом грабежу; с) привласнення або отримання шляхом обману ядерного матеріалу; д) дії, які являють собою вимогу шляхом загрози силою або застосування сили, або за допомогою будь-якої іншої форми залякування про видачу ядерного матеріалу; е) загрози: і) використати ядерний матеріал з метою спричинити смерть будь-якої особи або заподіяти їй серйозне каліцтво, або завдати значної шкоди власності, або ii) вчинити правопорушення, зазначене в підпункті «б», з метою змусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї; ф) спроби вчинити будь-яке правопорушення, зазначене в пунктах «а», «б» або «с»³.

Отже, якщо *ординарні* КП посягають на загальну кримінально-правову охорону відносин у сфері РЕБ, то стосовно спеціальної її складової, посягання на яку здійснюються в контексті збройного конфлікту, війни, відповідні КП умовно можна назвати як *воєнні та пов'язані з війною терористичні злочини у сфері РЕБ*. Ознаки їх складів відповідно можливо об'єднати у два аналітичні блоки.

1. Воєнні злочини, що посягають на РЕБ. Як слушно зауважує Ю. В. Орлов, воєнний злочин – це серйозне порушення міжнародного гуманітарного права (законів і звичаїв війни), за вчинення якого передбачено кримінальну відповідальність на національному та міжнародному рівнях⁴.

Відповідно до Закону України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р. у національному законодавстві ця категорія використовується лише в Конвенції ООН про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р.⁵

КК України оперує терміном «воєнні злочини» унаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього»⁶. Міжнародно-правовому його змісту відповідає система кримінально протиправних діянь, передбачених різними статтями КК України. Базовий склад воєнного злочину закріплений у ст. 438 КК України «Воєнні злочини» (до прийняття цього закону – порушення законів та звичаїв війни). Спеціальні склади воєнних злочинів представлені кримінально-правовими нормами з двох розділів ОЧ КК України – розділ XIX «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» та розділ XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» (умовно – «військові воєнні злочини» та «міжнародні воєнні злочини»)⁷.

Погоджуючись із викладеною логікою розуміння кримінально-правового змісту та юридичних обрисів воєнних злочинів, звернімо увагу, що диспозиція ч. 1 ст. 438 КК України не містить прямої вказівки на діяння, пов'язані з такими порушеннями законів та звичаїв війни, які б додатково, окрім міжнародного правопорядку, посягали і на РЕБ. Проте, зважаючи на міжнародно-правову бланкетність зазначеної диспозиції, що безпосередньо впливає із суспільно небезпечного діяння, яке законодавчою термінологією сформульоване як «...інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» (ч. 1 ст. 438 КК України)⁸, саме у сфері таких міжнародних договорів виявляються відповідні норми, які покликані забезпечити охорону ядерних об'єктів від негативного впливу на них під час збройного конфлікту.

Зокрема, привертають до себе увагу положення ст. 56 («Захист установок і споруд, що містять небезпечні сили») Додаткового протоколу (I) до Женевських конвенцій 1949 р., згідно з ч. 1 якої установки і споруди, що містять небезпечні сили, а саме: греблі, дамби й атомні електростанції, – не повинні ставати об'єктами нападу⁹. Ця норма фактично поставила під категоричну заборону можливість будь-яких силових дій, що можуть бути ідентифіковані за класичними кримінально-правовими канонами із категорією «напад», щодо атомних електростанцій, а рівно й інших двох об'єктів, що містять небезпечні сили – греблі та дамби.

Проекція цієї норми на ситуацію міжнародного збройного конфлікту на території України виявляє щонайменше два юридично та суспільно значущі кейси: Чорнобильський та Запорізький. Кожен із них представлений низкою КП. По-перше, про сам факт силового захоплення обидвох АЕС, що може

бути кваліфіковано як напад. Так, Офіс Генерального прокурора підтверджує, що чотирьом командирам зведеного підрозділу батальйонних тактичних груп національної гвардії РФ заочно повідомлено про підозру за фактом порушення законів та звичаїв війни, поєднаного з умисним убивством (ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 438 КК України). За даними слідства, на початку березня 2022 року підозрювані на виконання злочинного наказу вищого керівництва надали команду підлеглим військовим підрозділам відкрити вогонь по Енергодару та розташованій на його території Запорізькій АЕС. Також вони безпосередньо брали участь у силовому захопленні споруд і об'єктів атомного підприємства та інфраструктури міста. Унаслідок ворожої атаки загинули громадяни України, зруйновано технологічно важливі мережі та комунікації¹⁰. Ідентична ситуація склалася й щодо Чорнобильської АЕС.

По-друге, напади виражаються й у продовжуваних обстрілах з різних вогневих систем цих АЕС. І якщо Чорнобильська АЕС вже не потерпає від таких нападів, то цього не можна сказати про Запорізьку АЕС. При цьому правдоподібно, що порушення законів та звичаїв війни у виді нападу на атомну електростанцію фіксуються як з боку військовослужбовців збройних сил країни-агресора, так і з боку сил оборони України. Такий висновок випливає з аналізу офіційного повідомлення МАГАТЕ, відповідно до якого удари безпілотників припали по майданчику ЗАЕС, що стало серйозним інцидентом, який поставив під загрозу ядерну безпеку. Вперше з листопада 2022 р. найбільша АЕС у Європі була прямою мішенню військових дій. Отримавши інформацію від ЗАЕС про атаки безпілотників, експерти МАГАТЕ, які перебували на місці, виїхали до трьох постраждалих місць. Їм вдалося підтвердити фізичний вплив вибухів безпілотників, у тому числі в одному з шести реакторних корпусів об'єкта, де, здавалося, знаходилося обладнання спостереження та зв'язку. Перебуваючи на даху реактора, 6-го блоку, російські війська відстрілялися по безпілотнику, що наближався. Після цього стався вибух біля корпусу реактора¹¹.

Отже, належний кримінально-правовий захист РЕБ у частині протидії нападам на атомні електростанції є важливим компонентом забезпечення безпеки людства загалом і має здійснюватися комплексно, усебічно. Цілком зрозуміло, що абсолютно неприйнятною є ідея і тактика вирішення будь-яких політичних, військових чи інших завдань, у тому числі й щодо відновлення територіальної цілісності України, за рахунок нападів на атомні електростанції. Загрози РЕБ, ядерна шкода у жодному разі не можуть розглядатися як допустимі супутні втрати (*collateral damage*).

Окрім порушень законів та звичаїв війни, загрози РЕБ з усією очевидністю створюються й через діяння, кримінально-правова заборона яких сконструйована у ст. 439 («Застосування зброї масового знищення») та ст. 440 («Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення») КК України в частині застосування ядерної зброї (як різновиду зброї масового знищення) та інших відповідних дій, пов'язан-

них з її розробленням, виробництвом тощо. У зв'язку з цим вважаємо неприйнятними припущення окремих політиків щодо відновлення Україною ядерної програми. Так само кримінально протиправними є й дії інших політичних акторів на світовій арені, які відкрито провадять відповідні розробки (Республіка Іран, Північна Корея).

2. Злочини ядерно-мілітарного тероризму. Власне, друга частина комбінованого прикметника «ядерно-мілітарний» покликана вказувати саме на контекст збройного конфлікту. Не складе, вочевидь, надмірних комеморальних зусиль, аби здійняти з ближніх горизонтів пам'яті діяння, які становлять зміст означеного виду тероризму. Вони навіть набули значення мемів, що широко розійшлися медійними, мережевими ресурсами та конотативно пов'язуються із так званими «червоними лініями путіна», за межею яких імпліцитно присутня загроза застосування ядерної зброї. І ця загроза адресована першочергово Україні для залякування та створення тиску на її керівництво та усе суспільство. Водночас така форма ядерного тероризму має міжнародний характер, адже наслідки таких погроз не обмежуються кордонами України, досягають на інтереси всього світового співтовариства та підривають основи міжнародного правопорядку.

Водночас за всієї очевидності та частоті висловлення (у прямій чи опосередкованій формі) погроза застосування ядерної зброї президентом країни-агресора, неочевидним лишається питання щодо кваліфікації таких дій. Жодна норма КК України не містить спеціальної кримінально-правової заборони таких дій. У ст. 439 і ст. 440 КК України йдеться про застосування та розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Водночас погроза її застосування лишається поза спеціальної кримінально-правової заборони. У зв'язку з цим можливо кваліфікувати таку погрозу або як акт (прояв) ведення агресивної війни (ч. 2 ст. 437 КК України), або як терористичний акт (ч. 1 ст. 258 КК України) за ознакою погрози застосування зброї з метою залякування населення, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи міжнародними організаціями.

Як видається, погроза застосування ядерною зброєю не може кваліфікуватися за ч. 2 ст. 437 КК України, враховуючи специфічність як контексту, так і додаткового об'єкта, а також зважаючи на те, що така погроза фактично відбувається вже всередині триваючого збройного конфлікту та становить настільки специфічний та суспільно небезпечний спосіб ведення війни, що він вимагає якщо не окремої криміналізації, то принаймні окремої спеціальної, відмінної від ведення агресивної війни конвенційною зброєю, кримінально-правової оцінки (адже йдеться про погрозу застосування неконвенційної зброї). Наразі вітчизняний КК не лишає жодної іншої можливості, окрім як кваліфікації подібних дій за ч. 1 (або 2 – за ознакою попередньої змови групи осіб) ст. 258 КК України.

Проте ми свідомі того, що і такий підхід до кримінально-правової кваліфікації ядерно-мілітарного тероризму не можна вважати оптимальним. Основний безпосередній об'єкт подібних дій набагато більш масштабний, якісно відрізняється від громадської безпеки. Це – безпека людства. Тож переконані у доцільності внесення змін і доповнень до ст. 439 КК України з метою криміналізації погрози застосування зброї масового знищення. Зокрема, пропонуємо викласти ст. 439 КК України у такій редакції:

«Стаття 439. Погроза або застосування зброї масового знищення»

1. Погроза застосуванням зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, – карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

2. Застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, – карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

3. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки,

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі».

Висновки. Проведене авторкою дослідження дає підстави дійти висновку, що злочинність у сфері РЕБ з кримінально-правової перспективи представлено двома сегментами: 1) ординарні КП; 2) воєнні та пов'язані з війною злочини. Другий сегмент, своєю чергою, репрезентовано двома блоками кримінально-правових норм про: а) воєнні злочини, що посягають на РЕБ: воєнні злочини в частині нападів на атомні електростанції (ч. 1 ст. 438 КК України з посиланням на ст. 56 Додаткового протоколу (I) до Женевських конвенцій 1949 року); ст. 439 («Застосування зброї масового знищення») та ст. 440 («Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення») КК України в частині застосування ядерної зброї (як різновиду зброї масового знищення) та інших відповідних дій, пов'язаних з її розробленням, виробництвом тощо; б) злочини ядерно-мілітарного тероризму в частині погрози застосування ядерної зброї. Наведені аргументи на користь позиції щодо необхідності спеціальної кримінально-правової заборони ядерно-мілітарного тероризму, у зв'язку із чим запропоновано внести зміни та доповнення до ст. 439 КК України.

1. Тернавська А. А. Доктринальні підходи до систематизації кримінальних правопорушень у сфері радіоекологічної безпеки. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1 (31). С. 80–91. С. 84. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.06>. 2. Про участь України у Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу 1980 року: Постанова Верховної Ради України від 05.05.1993 № 3182-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3182-12#Text> (дата звернення 10.12.2024). 3. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/995_024#Text (дата звернення 10.12.2024). **4.** Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти: наук.-практ. посіб. До 30-річчя Харків. нац. ун-ту внутр. справ / [І. В. Клименко, М. С. Цуцкіридзе, Ю. В. Орлов та ін.]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., члена-кор. НАПрН України В. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: Право, 2024. С. 9. **5.** Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes Against Humanity. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2391 (XXIII) of 26 November 1968. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.27_convention%20statutory%20limitations%20warcrimes.pdf. (дата звернення 10.12.2024). **6.** Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 09.10.2024 № 4012-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text> (дата звернення 10.12.2024). **7.** Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти: наук.-практ. посіб. ... С. 9. **8.** Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top> (дата звернення 30.11.2024). **9.** Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення 12.12.2024). **10.** Виконання злочинного наказу по захопленню Запорізької АЕС – чотирьом керівникам підрозділів окупаційних військ повідомлено про підозру / Офіс Генерального прокурора. Новини. 2022. 23 травня. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/vikonannya-zlocinnogo-nakazu-po-zaxoplennyu-zaporizkoyi-aes-cotiryom-kerivnikam-pidrozdiliv-okupaciinix-viisk-povidomleno-pro-pidozru> (дата звернення 12.12.2024). **11.** Update 220 – IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine / International Atomic Energy Agency. URL: <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/update-220-iaea-director-general-statement-on-situation-in-ukraine> (дата звернення 12.12.2024).

References

1. Ternavs'ka A.A. Doktrynal'ni pidkhody do systematyzatsii kryminal'nykh pravoporushen' u sferi radioekolohichnoi bezpeky. Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy. 2024. № 1 (31). S. 80–91. S. 84. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.06>.
2. Pro uchast' Ukrainy u Konventsii pro fizychnyy zakhyst iadernoho materialu 1980 roku: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 05.05.1993 № 3182-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3182-12#Text> (data zvernennia 10.12.2024).
3. Konventsiiu pro fizychnyy zakhyst iadernoho materialu ta iadernykh ustanovok. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_024#Text (data zvernennia 10.12.2024).
4. Rozsliduvannia voiennykh zlochyniv i pov'iazanykh z vijnoiu kryminal'nykh pravoporushen': kryminal'no-pravovi, kryminal'ni protsesual'ni ta kryminalistychni aspekty: nauk.-prakt. posib. Do 30-richchia Kharkiv. nats. un-tu vntr. sprav / [I. V. Klymenko, M. S. Tsutskiridze, Yu. V. Orlov ta in.]; za zah. red. d-ra iuryd. nauk, prof., chlena-kor. NAPrN Ukrainy V. V. Sokurenka; MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vntr. sprav. 2-he vyd., dopov. ta pererob. Kharkiv: Pravo, 2024. 432 s. S. 9.
5. Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes

Against Humanity. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2391 (XXIII) of 26 November 1968. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.27_convention%20statutory%20limitations%20warcimes.pdf. (дата звернення 10.12.2024). **6.** Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 09.10.2024 № 4012-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text> (дата звернення 10.12.2024). **7.** Rozsliduvannya voienykh zlochyniv i pov'iazanykh z vijnoiu kryminal'nykh pravoporushen': kryminal'no-pravovi, kryminal'ni protsesual'ni ta kryminalistychni aspekty: nauk.-prakt. posib. Do 30-richechia Kharkiv. nats. un-tu vnutr. sprav / [I. V. Klymenko, M. S. Tsutskiridze, Yu. V. Orlov ta in.]; za zah. red. d-ra iuryd. nauk, prof., chlena-kor. NAPrN Ukrainy V. V. Sokurenka; MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-tu vnutr. sprav. 2-he vyd., dopov. ta pererob. Kharkiv: Pravo, 2024. 432 s. S. 9. **8.** Kriminal'nyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top> (data zvernennia 30.11.2024). **9.** Dodatkovyj protokol do Zhenevsk'kykh konvensij vid 12 serpnia 1949 roku, scho stosuiet'sia zakhystu zhyt'v mizhnarodnykh zbrojnykh konfliktiv (Protokol I), vid 8 chervnia 1977 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (data zvernennia 12.12.2024). **10.** Vykonannya zlochynnoho nakazu po zakhopleniu Zaporiz'koi AES – chotyryom kerivnykam pidrozdiliv okupatsijnykh vijs'k povidomleno pro pidozru / Ofis General'noho prokurora. Novyny. 2022. 23 travnia. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/vikonannya-zlochynnoho-nakazu-po-zaxoplennyu-zaporizkoyi-aes-cotiryom-kerivnykam-pidrozdiliv-okupatsiinih-viisk-povidomleno-pro-pidozru> (data zvernennia 12.12.2024). **11.** Update 220 – IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine / International Atomic Energy Agency. URL: <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/update-220-iaea-director-general-statement-on-situation-in-ukraine> (дата звернення 12.12.2024).

Ternavska Anastasia. Elemental and structural analysis of war and war related terrorism crimes in the field of radioecological safety

Extended Abstract. The article provides a description and explanation of the content of criminal offenses in the field of radioecological safety under criminal law and their system. The functioning of this system, both in times of peace and war, as well as its integrity and organic unity, is characterized by new features resulting from the interaction and interrelation of its constituent elements: separate norms of criminal law which should aim at solving particular and specific special tasks related to ensuring radioecological safety through the regulation of liability for committing both ordinary criminal offenses and war crimes; universal international treaties in this area; regulatory legal acts on radioecological safety referenced in the blanket dispositions of the criminal law norms in this category. The elemental and structural analysis performed, along with ordinary criminal offenses, distinguished war crimes and war-related crimes, which are presented in two groups of norms of criminal law on: a) war crimes encroaching on radioecological safety: war crimes involving attacks on nuclear power plants (Part 1 of Article 438 of the Criminal Code of Ukraine, referencing Article 56 of the Additional Protocol (I) to the Geneva Conventions of 1949); Article 439 («Use of Weapons of Mass Destruction») and Article 440 («Development, Production, Acquisition, Storage, Sale, or Transportation of Weapons

of Mass Destruction») of the Criminal Code of Ukraine, concerning the use of nuclear weapons (as a type of weapon of mass destruction) and other related actions such as their development, production, etc.; b) crimes of nuclear military terrorism in connection with the threat to use nuclear weapons. The author presents arguments in favor of the need for a specific prohibition of nuclear military terrorism under criminal law, and in this connection proposes amendments and additions to Article 439 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *criminal offenses in the field of radioecological safety, war crimes, nuclear terrorism, system, classification, criminal law norms, criminal liability, Criminal Code of Ukraine.*